

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE, 15 Poäng
Höstterminen 2011
Läroarbilden i musik
Marie Nilsson

**Musikläroarbilden studenterens upplevelser av den psykosociala
studiemiljön vid Musikhögskolan i Malmö**

Handledare: Anna-Lena Tideman

Sammanfattning

Titel: Musikhögskolans studenter upplever av den psykosociala studiemiljön vid Musikhögskolan i Malmö.

Studiens syfte är att undersöka hur musikhögskolans studenter upplever olika aspekter av den psykosociala studiemiljön vid Musikhögskolan i Malmö. Med hjälp av kvalitativ intervjuemetod har fyra intervjuer genomförts med studenter från G- respektive IE- utbildningens senare årskurser. Studien bygger på Karaseks och Theorells (1990) krav- och kontrollmodell. Den har genomförts med utgångspunkt från parametrarna krav, kontroll och stöd som modellen bygger på. Resultaten redovisas med krav- och kontrollmodellen som analysverktyg och visar på att informanterna generellt upplever relativt höga krav men relativt låg kontroll. Deras upplevelse av socialt stöd är positiv, särskilt mellan studenter. I diskussionen tar jag upp vad detta kan innebära för studenten ifrån olika infallsvinklar.

Nyckelord: psykosocial, studiemiljö, krav, kontroll, stöd.

Abstract

Title: Students' experiences of the psychosocial environment at the music teacher-education at Malmö Academy of Music.

The purpose of this study is to investigate how students experience different aspects of the psychosocial working environment at the music teacher-education at the Malmö Academy of Music. Through qualitative method, four interviews with students from the later grades have been performed and analyzed. The study is built on Karasek's and Theorell's (1990) model for psychological demands and decision latitude. It has been performed on the basis of the parameters demand, control and support, upon which the model is based. The results are accounted for by use of the demand- and control model as analytical tool. They show that the students generally experience relatively high demands but relatively low control. Their experiences of social support are positive, particularly among students. In the discussion, I raise the question of what this may mean for the student from different angles.

Keywords: psychosocial, study-environment, psychological demands, decision latitude, social support.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Bakgrund.....	1
1.2. Syfte och frågeställning	2
1.3. Disposition	3
2. Teoretisk bakgrund	4
2.1. Begreppet psykosocial arbetsmiljö	4
2.2. Tidigare forskning	4
2.3. Karaseks och Theorells krav- och kontrollmodell.....	5
3. Metod	7
3.1. Kvalitativ intervju.....	7
3.2. Reliabilitet, validitet och generalisering	7
3.3. Valet av informanter	8
3.4.1. Intervjuernas upplägg och genomförande.....	9
3.4.2. Formulering av intervjufrågorna och dess intention.....	10
3.5. Analys och tolkning.....	11
3.6. Etiska överväganden	11
4. Resultat	13
4.1. Intervjupersonernas upplevelser - krav.....	13
4.2. Intervjupersonernas upplevelser – kontroll.....	14
4.3. Intervjupersonernas upplevelser – stöd i undervisningen	16
4.4. Intervjupersonernas upplevelser - stöd från kursare.....	17
4.5. Övrigt.....	17
4.5.1. Trivsel	17
4.5.2. Övningstid och ledig tid.....	18
4.5.3. Prioritering.....	18
4.5.4. Självförtroende	19
4.5.5. Stress och arbetsbelastning.....	19
4.5.6. Musikglädje	20
5. Resultatdiskussion	21
5.1. Karaseks och Theorells krav- och kontrollmodell som analysverktyg för studiens resultat.....	22

5.2. Eventuella problemområden	23
5.3. Slutliga reflektioner	25
6. Referenser	27
7. Appendix.....	28
7.1. Intervjuguide	28

1. Inledning

1.1. Bakgrund

För mig handlar musik om fantasi, energi och inspiration. Om att ibland vakna upp i natten och "bara vara tvungen" att spela in den där melodin som dök upp, innan jag somnar om. Det handlar om att jag får uttrycka mig och om det fantastiska i mötet med andra, både medmusiker och publik, genom musiken. Tack vare musiken. Glädjen till musiken och lusten att musicera är min drivkraft. Utan den drivkraften får jag inga idéer, känner inte att jag kan beröra i mitt framträdande och att gå till repet på kvällen och komma hem alldeles för sent känns bara jobbigt och poänglöst.

När jag gick andra året på G-utbildningen vid Musikhögskolan i Malmö bestämde jag mig för att göra ett uppehåll mellan årskurs två och tre. Beslutet hade vuxit fram för att jag kände att jag hade tappat lusten att musicera. Jag hade nästan glömt varför jag hade börjat utbildningen och det blev verkligen en väckarklocka för mig. Självklart berodde min upplevelse av mina två första år i Malmö även på saker som inte hade med Musikhögskolan att göra men det fanns även somligt inom utbildningen som påverkade mig på ett negativt sätt. I och med att schemat var så "full-lastat" de två första åren satt jag med läxor nästan varje kväll och någonstans på vägen slutade jag att sjunga och spela bara för att jag tyckte det var roligt, bara för att jag ville det. Jag kände att jag varken hade tid eller energi till "fritt" musicerande eller egna projekt och musik blev för mig synonymt med "måsten". Under den här tiden fick jag dåligt självförtroende i sången som är mitt huvudinstrument och under en lång period var det så jobbigt att jag överhuvudtaget inte ville sjunga för andra människor. I efterhand har jag funderat mycket på hur det blev så och jag tror att en betydande del var att jag under de två första åren av utbildningen kände mig väldigt splittrad. Vi hade många kurser igång samtidigt och jag kände mig tvungen att låg-prioritera vissa ämnen för att hinna med. Ett av dem blev tyvärr sången för att jag ändå kunde "klara mig igenom" de lektionerna. Varje vecka upplevde jag att det gällde att "släcka bränder" och någonstans bland alla de olika ämnen att försöka hålla i luften samtidigt, kändes det som att jag tappade bort min musikaliska identitet.

Under sabbatsåret hann jag få distans till Musikhögskolan, musiken och till mig själv. Från att jag gick ut genom Musikhögskolans dörr efter våravslutningen 2008 tog det ett halvår innan

jag alls sjöng eller spelade igen, men sen började inspirationen sakta komma tillbaka. Jag skrev färdigt egna låtar och började spela min musik tillsammans med andra för första gången och under samma period inleddes även flera andra musikaliska samarbeten och projekt. Glädjen i musiken kom tillbaka och så småningom även självförtroendet. När jag sedan återupptog studierna vid Musikhögskolan var mitt mål att ta med mig mina nya lärdomar och förhållningssätt till musiken in i min fortsatta utbildning och att inte falla in i gamla mönster. Det har gått bra och i årskurserna tre, fyra och fem har jag verkligen trivts.

Mina erfarenheter har gjort att jag har fått ett större intresse för psykosociala aspekter i olika miljöer samt för olika personers upplevelser i en viss miljö eller situation och detta ligger till grund för mitt ämnesval. Under min studietid vid Musikhögskolan har jag hört flera andra studenter beskriva problematik kring t.ex. stress, känslan av ”splittring” och konsten att lära sig ”jonglera” med de olika kurserna och det är även flera studiekamrater som någon gång under utbildningen också valt att ta studieuppehåll. Jag är medveten om att studenters orsaker till studieuppehåll är av olika slag men tycker ändå att det är viktigt att diskutera ämnet i större utsträckning än vad jag upplever att det görs idag. Jag vill poängtera att jag inte valt detta ämne för att leta ”fel” eller ”syndaböcker” utan enbart för att belysa studenters psykosociala studiemiljö, utifrån studenters perspektiv. Jag har heller inte något behov av att beklaga mig eller söka sympatier angående den problematik jag själv upplevde i årskurs ett eller två. Texten i inledningen som berör mina erfarenheter syftar endast till att fungera som min personliga bakgrund till mitt växande intresse för psykosocial arbetsmiljö och därmed också till ämnesvalet. Trots den tuffa start jag upplevde i början av utbildningen är jag ”på det hela taget” nöjd med min utbildning och väldigt glad över mina studieår vid Musikhögskolan i Malmö.

1.2. Syfte och frågeställning

Med bakgrund av egna upplevelser och samtal med studiekamrater under studietiden samt rapporten ”Studiemiljöer vid Lunds universitet – en undersökning ur ett psykosocialt perspektiv” (Nilsson-Lindström, 2005), anser jag det viktigt att psykosociala frågor vid utbildningen lyfts till diskussion i större utsträckning. Syftet med denna studie är att belysa musiklärarstudenters psykosociala studiemiljö vid Musikhögskolan i Malmö. Fokus ligger just på studenternas upplevelser av de psykosociala aspekterna i studiemiljön. Formuleringen av studiens frågeställning lyder på följande sätt:

Hur upplever musiklärarstudenter den psykosociala studiemiljön vid Musikhögskolan i Malmö?

1.3. Disposition

Tidigare i inledningen har jag redogjort för mina personliga erfarenheter som ledde till ett ökat intresse för psykosociala aspekter i olika miljöer och sedermera också till ämnesvalet för mitt examensarbete. Sedan följer formuleringen av studiens syfte och frågeställning. I den teoretiska bakgrunden redogör jag först för begreppet ”psykosocial miljö” och tidigare forskning på området. Sedan behandlar jag Karaseks och Theorells (1990) krav- och kontrollmodell som ligger till grund för analysen av undersökningen. I metodkapitlet beskriver jag kvalitativ intervju som är den metod jag använt mig av och behandlar begreppen reliabilitet, validitet och generalisering. Vidare beskriver och motiverar jag valet av informanter för undersökningen och berättar om studiens upplägg och genomförande samt analys och tolkning. Metodkapitlet avslutas med ett avsnitt om etiska överväganden. Sedan följer resultatkapitlet där jag redovisar resultaten från intervjuerna uppdelat i fyra kategorier som speglar olika aspekter ur Karaseks och Theorells (1990) modell för krav och kontroll. Sist i kapitlet finns även ett avsnitt om övrig information som framkommit i de intervjuer som gjorts. Resultatdiskussionen, som är studiens sista kapitel, behandlar resultaten i förhållande till Karaseks och Theorells (1990) teorier samt tankar i ämnet som jag fått i och med arbetet med denna undersökning.

2. Teoretisk bakgrund

2.1. Begreppet psykosocial arbetsmiljö

Begreppet ”psykosocial arbetsmiljö” introducerades i och med att synen på arbetsmiljö vidgades och inte längre endast innefattade aspekter av den fysiska arbetsmiljön, t.ex. lokalernas utformning, kemiska hälsorisker, buller och olycksfallsrisker (Eppler & Nelander, 1989). Utvecklingen av begreppet har kommit efter hand som man har fått ett ökat intresse för arbetsmiljön och ökad kunskap om människan i arbetslivet. Tidigare var det främst människan som biologisk varelse som stod i fokus och det har sin förklaring i att det var den fysiska arbetsmiljön, t.ex. tunga lyft och buller, som var de mest synbara riskerna. 1991 ändrades arbetsmiljölagen till att inbegripa en helhetssyn av människan i arbetslivet, där de psykiska, sociala och organisatoriska faktorerna är lika viktiga som de fysiska (Eile, 1997). Definitionerna av begreppet är många och jag kommer här att ta upp några. Den ursprungliga definitionen av begreppet brukar tillskrivas psykiatrikern Erik H Eriksson som menade att psykosocial miljö är förhållanden i människors omgivning och kultur som är av betydelse för hennes psykiska hälsa och utveckling (Eklöf, n.d.). I nationalencyklopedin beskrivs ”psykosocial” som något som avser sociala aspekter av psykiska reaktioner och ”psykosocialt” som en term som används i arbetslivet för att beskriva den psykiska och sociala miljön, t.ex. sociala relationer (www.ne.se). Theorell menar att den vanligaste definitionen av ”psykosocial” är interaktionen mellan psykiska och sociala faktorer och poängterar att det gäller samspelet i båda riktningarna (Theorell, 2003).

2.2. Tidigare forskning

Den forskning som finns sedan tidigare just gällande det specifika sammanhang som min undersökning berör är mycket begränsad. Det finns dock en rapport, ”Studiemiljöer vid Lunds universitet – en undersökning ur ett psykosocialt perspektiv” (Nilsson-Lindström, 2005), som på uppdrag av *Arbetsgruppen för likabehandling av studenter vid Lunds universitet* fokuserar på psykosociala aspekter i studenternas studiesituation och studiemiljö. I regel riktas arbetsmiljöundersökningar vid svenska universitet och högskolor till anställda (Nilsson-Lindström, 2005). I undersökningen är frågor med koppling till tillämpningen av *Lagen om likabehandling av studenter* i högskolan (SFS 2001:1286, 2003:311) centrala och psykosociala aspekter på såväl individ- som organisationsnivå behandlas. I undersökningen

representeras studenter från fakulteterna inom naturvetenskap, juridik, samhällsvetenskap, medicin, humaniora och teologi samt studenter från Lunds tekniska högskola, Ekonomihögskolan och De konstnärliga högskolorna i Malmö (Nilsson-Lindström, 2005). I övrigt finns det ett antal liknande rapporter från andra specifika lärosäten och programutbildningar, där dock inte musikhögskoleutbildningar finns med. Det finns även ett fåtal rapporter som undersöker studenters psykosociala studiemiljö i mer generella frågor utan att undersökningen är kopplad till något särskilt universitet eller högskola. Inom arbetsmiljöforskning finns mängder av litteratur, dock mer om den fysiska arbetsmiljön än den psykosociala. Den forskning som har varit av störst betydelse för min studie är Karasek och Theorell (1990) och Theorell (2003) som b.l.a. tagit fram krav- och kontrollmodellen som beskrivs närmare i nästa avsnitt. Övrig litteratur inom området som varit av betydelse för min studie är ”Psykosocial arbetsmiljö i praktiken” (Eppler & Nelander, 1989), ”Det goda arbetet – den goda stressen” (Eile, 1997) samt ”Det nya arbetslivet” (Widmark, 2005).

2.3. Karaseks och Theorells krav- och kontrollmodell

Som analysverktyg har jag använt Karaseks och Theorells krav- och kontrollmodell som tillsammans med ansträngnings-belöningsmodellen utvecklad av Siegrist (1996), innehar en dominerande position inom den klassiska psykosociala arbetsmiljöforskningen (Widmark, 2005). Robert Karasek är professor i arbetsmiljöforskning vid *University of Massachusetts* samt i psykologi vid Köpenhamns universitet (Nyhaga, 2009). Medförfattaren Töres Theorell är sedan 1995 föreståndare för IPM, Institutet för psykosocial medicin, som är en egen myndighet under det svenska Socialdepartementet (Theorell, 2003). Modellen bygger på en ömsesidig påverkan mellan hög och låg nivå av psykologiska krav och stort eller litet beslutsutrymme. Dessa faktorer påverkan av varandra ger fyra tydligt åtskilda kategorier av arbete; *low-strain jobs*, *passive jobs*, *high-strain jobs* och *active jobs* (Karasek & Theorell, 1990).

Theorell (2003) skriver att det är något mycket fundamentalt i att människan ska kunna utöva kontroll över sin egen situation. Med att kunna utöva kontroll över sitt liv menar han att man kan ta kommando över de flesta vardagssituationer och även de flesta oväntade situationer som man kan ställas inför. Vidare beskriver han hur kontroll och stress är nära sammankopplade i och med att stressreaktionen framförallt mobiliseras när människan riskerar att förlora kontrollen över en situation och kämpar för att behålla den (Theorell, 2003). Den teoretiska modellen handlar, som tidigare beskrivits, om relationen mellan de yttre psykiska kraven och

möjligheterna till beslutsutrymme som en person har i sin miljö. De fyra tidigare beskrivna kategorierna brukar betonas vara fyra extremsituationer. I den ”avspända” arbetssituationen (low-strain) är kraven inte extremt höga och möjligheten att utöva kontrollen är hög. Man får arbeta i rimlig takt och lägga upp mycket av arbetet själv. I den ”passiva” situationen (passive) har man låga krav och litet beslutsutrymme och den ”spända” situationen (high-strain) präglas av höga krav och litet beslutsutrymme. Det är den ”spända” arbetssituationen som enligt många forskare ökar risken för sjukdom. Kategorin ”aktiv” (active) karaktäriseras av höga krav kombinerat med ett stort beslutsutrymme (Theorell, 2003). Forskning i både Sverige och USA visar att denna kategori är mest aktiva på sin fritid, trots höga krav på jobbet. Enligt Karasek och Theorell (1990) ger detta flera positiva effekter som i sin tur stimulerar till ökad produktivitet, men de menar också att det måste finnas gränser när det gäller nivån av krav.

Karasek och Theorell (1990) och Theorell (2003) betonar vikten av att kombinera krav- och kontrollmodellen med dimensionen ”socialt stöd” vilket beskrivs ur ett studieperspektiv i rapporten ”Studiemiljöer vid Lunds universitet - en undersökning ur ett psykosocialt perspektiv” (Nilsson-Lindström, 2005). Det sociala stödet innefattar både praktisk och känslomässig hjälp och kopplas till personer i utbildningen, i familjen och i bekantskapskretsen. Även studenternas kontakt med universitetets olika serviceverksamheter är en del i det sociala nätverk som den enskilde studenten omges av. I sin rapport visar Nilsson-Lindström (2005) på att krav- och kontrollmodellen är tillämpbar på studiemiljöundersökningar.

Om man har möjlighet till kontroll och får tillräckligt med stöd behöver höga krav inte innebära negativa hälsoeffekter men det gör dock låg kontroll, skriver Nyhaga (2009). Det finns också forskning som visar att höga krav inte påverkar oss negativt när vi gått hem från jobbet, men att känslan av låg kontroll fortsätter påverka oss även efter arbetsdagens slut och därmed är mer skadligt (Nyhaga, 2009).

3. Metod

Jag har i föreliggande studie använt mig av kvalitativ intervjumetod. Studien innefattar fyra intervjuer som har genomförts med G- och IE-studenter vid Musikhögskolan i Malmö under höstterminen 2011.

3.1. Kvalitativ intervju

En kvalitativ intervjus syfte är att upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenheten hos något. Detta kan t.ex. vara den intervjuades livsvärld eller uppfattningar om något fenomen. Därför kan man aldrig som intervjuare i förväg formulera svarsalternativ eller avgöra vad som är frågans "sanna" svar. Kvalitativa intervjuer består nästan alltid av frågor som ger intervjupersonen utrymme att svara med egna ord, d.v.s. en låg grad av standardisering och intervjufrågorna kan formuleras som öppna frågor eller teman. Både intervjuare och intervjuperson är medskapare i samtalet (Patel & Davidsson, 1991, 2003). Kvale (2009) beskriver den kvalitativa forskningsintervjun som inspirerad av ett fenomenologiskt perspektiv och menar att denna typ av intervju har en unik möjlighet att komma åt och beskriva den levda vardagsvärlden. Ämnet för den kvalitativa intervjun är intervjupersonens livsvärld och syftet är att beskriva och förstå meningen i centrala teman i denna värld (Kvale, 2009). Intervjun är halvstrukturerad och fokus ligger mer på att erhålla samtal som återger den kvalitativa mångfalden än att kategorisera. Målet för den kvalitativa intervjun är att få nyanserade beskrivningar av intervjupersonens livsvärld; den arbetar med ord, inte med siffror (Kvale, 2009). I och med komplexiteten i det kvalitativa metodområdet finns det många varianter där kvalitativ intervju av något slag kan ingå (Patel & Davidsson, 1991, 2003).

3.2. Reliabilitet, validitet och generalisering

Inom samhällsvetenskaplig forskning diskuteras tillförlitligheten, styrkan och graden av överförbarhet hos kunskap vanligen i relation till begreppen reliabilitet, validitet och generalisering. Reliabilitet behandlas ofta i relation till frågan om ett resultat kan reproduceras vid andra tidpunkter av andra forskare och hänför sig till forskningsresultatens konsistens och tillförlitlighet (Kvale, 2009). I "Den kvalitativa forskningsintervjun" diskuterar Kvale (2009) begreppet särskilt i relation till ledande frågor. Begreppet validitet hänför sig i vanligt språkbruk till sanningen, riktigheten och styrkan i ett yttrande och har inom

samhällskunskapen kommit att gälla om en metod undersöker vad den påstås undersöka. Enligt Patel och Davidsson (1991, 2003) gäller begreppet validitet i en kvalitativ studie hela forskningsprocessen då ambitionen i kvalitativ forskning är att upptäcka företeelser, tolka och förstå innebörden av livsvärlden och beskriva uppfattningar eller en kultur. I arbetet med studien har intentionen varit att tillförlitlighet och giltighet ska vara så stor som möjligt. Bl.a. har jag särskilt med tanke på min personliga förförståelse i ämnet, aktivt arbetat med att vara objektiv under hela processen. En intervjustudies generaliserbarhet är en fråga som ständigt ställs och en vanlig invändning är att det finns för få intervjupersoner för att kunna generalisera resultaten (Kvale 2009). Denna fråga kan utefter detta tankesätt vara av relevans för denna studie eftersom jag endast haft möjlighet att intervjua fyra studenter i och med den begränsade omfattning som den här typen av studie kan ha. Men utifrån en humanistisk utgångspunkt där varje situation är unik och varje fenomen har sin inre struktur och logik anser jag att studiens resultat är relevanta oavsett om de kan överföras till andra undersökningspersoner och situationer eller inte. Stake hävdar t.ex. att *egentliga fallstudier*, som han menar görs för att vinna bättre förståelse av särskilda fall, har ett värde i sig (Stake, 2005, refererat i Kvale, 2009). Detta är en vanlig uppfattning i humaniora där exempelvis värdet i att förstå en enskild författares verk bättre sällan ifrågasätts (Kvale 2009).

3.3. Valet av informanter

Jag valde att intervjua en student från varje G- och IE-klass i årskurs tre och fyra, vilket innebar fyra intervjuer. Att jag har valt studenter från G- och IE- utbildningen beror på att dessa utbildningar innefattar fler kurser samtidigt än musikerutbildningen samt att de innehåller kurser både i instrumentala färdigheter och pedagogiska ämnen, vilket inte kyrkomusikerutbildningen gör på samma sätt. Jag har inte inkluderat studenter från GA- utbildningen trots att den är lik G-utbildningen p.g.a. de läser ett eller flera år vid en annan högskola eller annat universitet när de studerar sitt sidosämne. Eventuellt kan det innebära att GA-studenterna generellt har ett annat perspektiv på sina år vid Musikhögskolan och studien rymmer inte att diskutera eventuella skillnader mellan G- och IE respektive GA- studenters upplevelser. Jag valde att göra studien med studenter i de senare årskurserna för att det kan vara troligt att de har hunnit reflektera mer över sin studietid än de som inte studerat på Musikhögskolan lika länge. Dock ansåg jag det mer lämpligt att göra studien i årskurs tre och fyra istället för i årskurs fem. Detta eftersom flera studenter i årskurs fem redan har börjat jobba eller flyttat från Malmö och generellt inte vistas lika mycket på Musikhögskolan som

tidigare årskursers studenter. För att göra studien så objektiv som möjligt valde jag ut varje informant slumpvis. Det var också viktigt för mig att få en jämn fördelning mellan kvinnliga och manliga informanter. För att tillgodose dessa kriterier klippte jag ut alla namn på tjejer från två klassers klasslistor och alla namn på killar från de två andra klasserna. Sedan drog jag ett namn ur varje klass. Jag drog också en lapp som ”backup” i samtliga klasser och även där var fördelningen jämn mellan tjejer och killar. Vid två tillfällen tackade den först tillfrågade personen nej till att delta i studien och då frågade jag mina andra alternativ som båda två tackade ja.

3.4.1. Intervjuernas upplägg och genomförande

Jag har intervjuat fyra personer och intervjuerna var mellan tjugo och trettio minuter långa. De första fyra frågorna var av enkätkaraktär för att på så sätt få mycket information på kort tid. Vid dessa frågor ombads respektive informant göra en skattning av sin upplevelse på en skala från ett till fem. I valet av frågor och upplägg i denna ”barometer” utgick jag ifrån en enkät som ligger till grund för undersökningen ”Studiemiljöer vid Lunds universitet – en undersökning ur ett psykosocialt perspektiv” (Nilsson-Lindström, 2005). Ett på barometern innebar ”mycket lågt” och fem ”mycket högt” i likhet med upplägget i enkäten. Vid vissa frågor innebar ett på skalan ”inte alls” och fem ”i hög grad”. Min intention var att det efter de inledande fyra frågorna skulle finnas tid för frågor av mer djupgående karaktär där informanten hade möjlighet att utveckla sina svar och prata mer fritt. I den friare delen av intervjun bad jag först informanten att ta ”avstamp” där hon/han ville och beskriva sin upplevelse av den psykosociala studiemiljön vid Musikhögskolan. Detta för att jag ville få ta del av informanternas spontana tankar och känslor. Sedan vägledde jag fortsättningen av intervjun med på förhand framtagna frågor och ämnesområden. Varje intervju såg i den här delen annorlunda ut i och med informanternas olika erfarenheter och upplevelser. Även mina följdfrågor blev av olika karaktär för att försöka följa upp och ta till vara respektive informants tankar och ingångar till de olika ämnesområdena. Två intervjuer genomfördes i Musikhögskolans lokaler, en hemma hos en av informanterna och en hemma hos mig. Vid inspelning av samtliga intervjuer användes en zoom H4.

Vid frågorna där informanterna ombads uppskatta sina upplevelser var det den sammanlagda bilden av studentens utbildning hittills vid Musikhögskolan som jag sökte svar på. Detta informerade jag intervjupersonerna om innan intervjuernas början. Jag repeterade då även den

information jag gett vid vårt första samtal om syftet med studien, att alla informanter var anonyma, att intervjun skulle spelas in och kort om upplägget av intervjun.

3.4.2. Formulering av intervjufrågorna och dess intention

I utformandet av intervjun utgick jag ifrån rapporten ”Studiemiljöer vid Lunds universitet – en undersökning ur ett psykosocialt perspektiv” (Nilsson-Lindström, 2005). Genom enkäten som ligger till grund för rapporten, har studenters studiemiljöer inom olika program vid Lunds universitet kartlagts utifrån fem olika index; kravindex, kontrollindex, stöd i undervisningen, stöd från kursare och stressindex. Rapporten tar i sin tur avstamp i Karaseks och Theorells (1990) modell för krav och kontroll. Min intention i utformningen av intervjun var att täcka upp de fem olika indexen med intervjufrågorna trots att utrymmet i denna studie är begränsat i jämförelse med rapportens omfattning. Intervjufrågorna löd:

1. Hur bedömer du din arbetsbelastning i studierna?
2. Upplever du att du får tillräcklig och tydlig information om utbildningens/kursens mål, upplägg, innehåll, schema, examination och kursutvärdering?
3. Upplever du att du får tillräcklig feedback under kursens gång och i samband med examination?
4. Upplever du att studieklimatet bland dina kursare är gott och utmärks av samarbete, trygghet, samhörighet, tolerans och respekt?
5. Kan du berätta för mig hur du upplever din studiesituation?

Fråga ett syftade till att spegla kravindex och fråga två kontrollindex. I fråga tre som handlar om feedback i utbildningen, var intentionen att spegla det index som behandlar stöd i undervisningen. Fråga fyra syftade till att få kunskap om hur studenter upplever stödet bland kursare och i den friare delen av intervjun, som inleddes med fråga fem, var syftet att få en djupare inblick i studenternas upplevelser av den psykosociala studiemiljön. Min tanke var att med denna del återspegla stressindex som i rapporten från Lunds universitet beskrivs som ”studenternas egna bedömningar av utbildningens stressnivå” (Nilsson-Lindström, 2005, s.10). Exempel på frågor och ämnesområden för mer djupgående samtal var t.ex. när det gäller krav; hur studenten upplever studiernas svårighetsgrad, hur studenten upplever kraven på studieprestationer, om kraven på studieprestationer upplevs tydliga och varifrån studenten

upplever att kraven på studieprestationer kommer ifrån.

3.5. Analys och tolkning

Vid analysen av materialet arbetade jag med en intervju i taget. Jag lyssnade igenom intervjun från början till slut och transkriberade under tiden. Vid partier där jag inte hann med att skriva backade jag tillbaka och lyssnade igen men lämnade samtidigt vissa detaljer därhän just då. Sedan lyssnade jag igenom hela intervjun igen för att rätta till där jag eventuellt hört eller skrivit fel och fylla i där jag inte hunnit transkribera varje detalj. Vid den första genomlysningen fokuserade jag mer på helheten och i andra genomlysningen arbetade jag mer på detaljnivå. Sedan skrev jag ner den information jag bedömde viktigast för studien samt mina tankar och reflektioner kring intervjun i ett eget dokument. Allteftersom jag genomgick proceduren med fler intervjuer kom mina anteckningar mer att handla om de olika informanternas svar och berättelser i förhållande till varandra. Analysarbetet hade tagit fart och det var också dessa dokument som jag använde som utgångspunkt när jag skrev resultat- och resultatdiskussionskapitlet. Delar i intervjuerna som jag inte ansåg var av relevans för studien utelämnades vid transkriberingen. I utskriften av de citat som används i resultatkapitlet har jag använt tre punkter för att visa var intervjupersonen gjort små pauser. Vid några enstaka tillfällen har jag valt att utelämna delar i citat och det är då markerat med tre punkter inom parentes.

3.6. Etiska överväganden

När den första kontakten togs med respektive informant berättade jag för henne/honom om studiens syfte, att alla informanter skulle vara anonyma, att intervjun skulle spelas in och kort om intervjuens upplägg. Alla informanter som deltagit i studien har gjort det frivilligt. Jag har tagit hänsyn till kraven som formuleras i vetenskapsrådets dokument "Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning" (Vetenskapsrådet n.d.). De fyra huvudkraven i detta dokument är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Jag har även följt de etiska riktlinjer som beskrivs i "Den kvalitativa forskningsintervjun" av Kvale (2009). I resultatkapitlet har jag valt att inte nämna informanterna vid namn och heller inte ge dem ett alias i form av ett påhittat namn, en bokstav, en siffra eller dylikt. Detta för att i största möjliga mån skydda informanternas identitet. Om jag t.ex. skulle använda flera citat av samma person så anser jag att det inte är en

omöjlighet att personer som känner informanterna skulle kunna identifiera dem. Jag tycker heller inte att det är viktigt för studien att läsaren vet vem som sagt vad. Det primära är vad som sagts och hur många av informanterna som delar varandras upplevelser och åsikter.

4. Resultat

Som jag tidigare beskrivit ställdes i början av varje intervju fyra frågor där informanterna ombads uppskatta sin upplevelse av krav, kontroll, stöd i undervisningen och stöd från kursare under sin studietid vid Musikhögskolan i Malmö. De ombads uppskatta sin generella upplevelse gällande dessa aspekter i den psykosociala studiemiljön. Denna ”studentbarometer” redovisas i början av respektive resultatavsnitt och efterföljs av avsnittets övriga resultat. I slutet av kapitlet beskrivs samtalens övriga innehåll som kan vara av relevans för studien.

4.1. Intervjupersonernas upplevelser - krav

Tre av fyra studenter som deltagit i undersökningen uppskattade arbetsbelastningen i sin utbildning vara fyra på skalan från ett till fem. En av studenterna svarade tre. Generellt upplever intervjupersonerna inte att kraven i de enskilda kurserna är för höga utan att det är att de studerar många kurser samtidigt som gör att arbetsbelastningen periodvis känns hög.

Det är stressigt på det sättet att det är väldigt många saker att tänka på samtidigt. Även om de, kurserna i sig kanske individuellt inte är så jobbiga så blir det mycket när man lägger ihop det.

Var ska jag börja... vilket ska jag ta mig an först, vilket ska jag prioritera, vad kan jag... alltså ja, det är nog absolut det att det blir för mycket kurser, det tycker jag nog är huvudorsaken till stress om jag blir stressad.

En av studenterna i undersökningen berättar att den stress hon känner snarare beror på att det finns någon kurs där kraven känns för höga men säger också att hon kanske inte hade upplevt det så om hon inte studerade fler kurser parallellt.

Snarare kanske att där är någon kurs där kraven känns för höga... och egentligen kanske inte för höga i sig, om man hade läst den kursen enskilt för sig själv. Men i kombination med det andra... och då blir det kanske att den är så pass svår, så då måste jag lägga min tid på det och de andra kurserna som jag kan klara mig igenom utan att lägga så mycket tid, de som jag *vill* kunna lägga tid på, t.ex.

instrumentkurserna kanske. De kan jag inte lägga den tiden som jag vill på.

En av studenterna berättar att hon tycker att arbetsbelastningen i perioder är *för* hård och tror att det är för att man läser ”för många” kurser parallellt med varandra. Hon nämner att vissa kurser ju kräver mer hemarbete ibland, t.ex. när studenterna har skrivuppgifter i de pedagogiska ämnena och att det då blir svårt eftersom det är så många kurser igång samtidigt. Tre av de fyra informanterna svarade att de inte känt att ”ribban” är för hög i någon specifik kurs, men en av dessa studenter nämnde att hon känt det vid något tillfälle trots att svaret generellt på frågan var nej. Samma student upplevde även att svårighetsgraden i vissa kurser i de pedagogiska ämnena ibland var för låg och funderade på om de lever upp till samma nivå som vid andra lärosäten. En av studenterna berättade att hon tycker att kraven på nivå i kurserna varierar oerhört mycket från ämne till ämne beroende på vilken lärare man har. Hon uttryckte att vissa ämnen är väldigt krävande och att vissa ämnen är ”på så lätt nivå att man kan göra det lite med... vänstran”. På frågan om studiekraven upplevs tydliga svarade samtliga informanter ja, men en av dem poängterade att han inte tyckte det i början av utbildningen men att det har blivit bättre. När det gäller varifrån kraven på studieprestationer kommer upplevde samtliga att de kommer från dem själva men några nämnde även krav från lärare i olika utsträckning. En av studenterna upplevde att kraven har ökat från arbetslivet i och med lärarlegitimationen och tyckte även att kraven har ökat i ”systemet”, då kurserna ligger i block och man riskerar att inte få studielån nästa år om man får rest i någon delkurs.

4.2. Intervjupersonernas upplevelser – kontroll

På frågan om intervjupersonerna upplever att de får tillräcklig och tydlig information svarade samtliga mellan två och tre på skalan. Överlag upplevde alla att de får tillräcklig information för att tidsmässigt kunna planera sina studier men några beskrev att de tyckt att informationen vid några tillfällen varit bristfällig, och att det då gällde framförhållning från lärare.

I och med att man ger ut datum måste man ju flytta de datumen i tid [...] Så där kan jag tycka att det får vara lite tydligt, eller så, när man ger ut datum så måste de datumen gälla. Och ska man ändra dem får man göra det i tid. Inte bara så att... jaja, men du ska ändå vara i skolan för att vi har rätt att lägga lektioner till klockan 18 på kvällen.

En av studenterna berättade att hon upplever att mängden information som ges i en kurs kan variera väldigt mycket beroende på vilken lärare som håller i kursen. På frågan om informationen som ges är tillräcklig för att ge studenten möjlighet att planera sina studier svarade samma student att hon tycker att det är en brist på skolan, men förtydligar sen att hon menar att det finns enskilda lärare som ibland inte ger tillräcklig information.

Visst är det tråkigt när man tar sig dit på morgonen och sen så får man reda på, samtidigt som man är där, att nej det blev ingen lektion idag. Där hade man ju önskat att framförhållningen var lite bättre. Sådant har vi ju alla råkat ut för tror jag. Ens tid är så värdefull så man skulle behöva disponera den mycket bättre än att fara dit bara för att åka hem igen. Så att ibland finns det inte så mycket respekt för *vår* tid som är så värdefull. Men... jag förstår att det inte är något man löser jättelätt därför att det är så många... kockar.

Samtliga studenter i undersökningen upplever att de i stor utsträckning kan påverka kursernas innehåll i t.ex. instrument- och ensemblekurserna men inte i de pedagogiska ämnena. En av studenterna upplever dock att även vissa av de pedagogiska kurserna känns ”ganska fria”. När vi pratade om framtiden uttryckte tre av de fyra studenterna att där finns vissa orosmoment. En av dem kände att hon/han fått mycket erfarenhet i arbetslivet i och med praktikperioderna men upplevde att informationen i utbildningen om vad det innebär att vara mentor inte varit tillräcklig. En annan av studenterna som deltog i undersökningen tyckte att det känns oro-väckande att estetisk verksamhet tagits bort från gymnasieskolan och i svaren från en student uttrycktes oro över vad som komma skall efter examen:

Alltså det tänker jag faktiskt rätt mycket på. Och då tänker jag nog faktiskt, alltså utifrån att jag är lite orolig... oj kommer jag att kunna hitta något jobb? Vad ska det bli? Vad vill jag jobba med? Alltså, mycket frågetecken. Jag kan känna att jag inte riktigt har... nu har jag ju klart en viss tid kvar på utbildningen men jag kan känna att jag inte riktigt har grepp om hur det ser ut ute i verkligheten, i arbetslivet. Och det är nog den oros känslan jag har... och det leder ju till massa frågetecken...

En av informanterna berättade att han upplever att det är ”ouppstyrt” lärare emellan, att han upplever att var och en ”kör sitt eget race” och att det kan visa sig i att alla uppgifter ska

lämnas in samtidigt. Han berättade om funderingar kring övningstid, bl.a. att han tycker att den borde ingå i den hundra procentiga studiegången men upplever att den ”får gå på hobbytiden”. Samma student tyckte att det inte finns någon tillräcklig koppling och struktur i hur mycket arbetsbelastning en kurs på ett visst antal timmar kan ge när det gäller hemarbete, utan upplever det godtyckligt. Han tyckte även att det är svårt att beräkna sin arbetsbelastning som student eftersom belastningen inte reflekteras av hur många timmar han är i skolan. Vidare tog han upp att man på något sätt borde kunna mäta av vad som är en hundra procentig studiegång och hur mycket uppgifter som är ”okej” att ge i en kurs.

Problemet är ju att... alltså om man läser en kurs som ska vara tjugo timmar så kan du ändå få grejer att göra hemma för fyrtiofem och sen kan du läsa en kurs på sextio timmar så får du noll hemma att göra.

Om man har som det står på schemat att vi ska vara här tjugo timmar allt som allt... när man varit det i tjugo timmar så kan man verkligen säga, nu har vi varit här tjugo timmar, nu behöver vi inte komma, det är ju inte okej för vi har ju bara tjugo timmar. Men när det gäller arbetsbelastningen utöver så kan de ju i stort sett ge en *hur* mycket som helst. Och sen så gör man inte det, då blir du ju inte godkänd, på något sätt är det jättekonstigt tycker jag. Jag har alltid tyckt det varit lite konstigt.

4.3. Intervjupersonernas upplevelser – stöd i undervisningen

När det gäller informanternas upplevelse av feedback under kursernas gång och i samband med examination är svaret ganska varierat. Studenterna anger mellan två och fyra på skalan men de flesta är nöjda med det stöd de får i undervisningen och tycker att lärarna på Musikhögskolan bidrar till en positiv miljö. Dock hade tre av de fyra studenterna som deltog i undersökningen önskat mer feedback på inlämnade uppgifter.

Många gånger när man kanske är stressad eller orolig för något ämne eller så, så har jag verkligen känt att jag har kunnat prata med lärarna och att de har varit väldigt... försökt hjälpa en liksom. Det känns som att de är väldigt mänskliga och har stor förståelse. De flesta lärarna är ju välinformerade, de är ju väldigt medvetna om att man ofta har väldigt mycket som G och IE-student.

En av studenterna berättar att det har fungerat jättebra med alla lärarna hon haft i de individuella instrumentlektionerna och poängterar fördelen med att man ofta får en privat relation med lärarna i de kurserna. Hon berättar att hon har fått väldigt bra stöd och uppmuntran och hur viktigt det har varit, särskilt i perioder när självförtroendet inte är så bra.

När det gäller stöd som finns att få från Lunds Universitet finns det ett antal serviceverksamheter. Dessa är antagningsavdelningen, arbetslivscenter, examensavdelningen, avdelningen för handikapp-verksamhet, centrala studievägledningen, studenthälsan och studieverkstad med språkservice. Vid frågan om vilka intervjupersonerna känner till sedan tidigare var det ingen som hört talas om fler än studenthälsan. En av intervjupersonerna berättade att hon vet att det finns hjälp att få i Lund, men inte exakt hur och var.

4.4. Intervjupersonernas upplevelser - stöd från kursare

Samtliga informanter svarade fyra eller fem när de ombads uppskatta sin upplevelse av stöd från sina kurskamrater i utbildningen. En av studenterna uttryckte att hon verkligen tycker att stämningen på skolan är bra och att det ger trygghet. Generellt upplever informanterna inte konkurrens emellan studenter och en av dem poängterar att hon känner att studenterna verkligen stöttar varandra. En av intervjupersonerna uppger att han upplevt konkurrens men tycker inte att det behöver innebära något negativt.

4.5. Övrigt

I föreliggande avsnitt redogör jag för övrig information som framkom i intervjuerna, som jag anser är av värde för studien. Dessa ämnesområden var trivsel, övningstid och ledig tid, prioritering, självförtroende, stress, arbetsbelastning och musikglädje.

4.5.1. Trivsel

Samtliga studenter som deltog i studien berättar att de trivs bra på Musikhögskolan. En av dem använder uttrycket ”galeit bra” och en annan poängterar att människoomgivningen är ”jättebra”. En student säger att hon trivs väldigt bra och att hon tycker att det är roligt och utvecklande att studera på skolan.

4.5.2. Övningstid och ledig tid

En av intervjupersonerna pratade om tankar kring sin övning och övningstid. Hon berättade att hon tycker att det är väldigt mycket ibland men att det i vissa perioder är lugnare och att det då finns mycket tid till egen övning. För det mesta känner hon att hon hinner öva de timmar hon vill förutom i mindre perioder och då kan det bli en frustration, säger hon. Hon berättar även att hon får träna på att släppa kraven på sig själv och på att känna sig ledig på sin fritid.

Det som är jobbigt när man är stressad i perioder, det är inte det här att vara stressad och att ha mycket att göra i skolan, utan det är väl snarare... om man fortfarande känner att man är stressad när man kommer hem och inte kan slappna av när man kommer hem för att man går runt och tänker på skolgrejer... *då* blir det jobbigt. Sen att ha mycket att göra... det tycker jag ofta är rätt kul... sen är det ju alltid svårt för att, det handlar så mycket om vad man har för krav på sig själv tror jag, man kan ju alltid öva mer, man blir ju aldrig klar.

Även en av de andra studenterna berättar att hon känner frustration och stress när hon inte hinner öva på sina instrument i den utsträckning hon vill.

4.5.3. Prioritering

En av informanterna beskriver att hon upplever att det gäller att prioritera i utbildningen och att det är något man får "lära sig" allteftersom. Hon berättar att hon upplever att det är en "balansgång" och att hon under hela utbildningen hittills tampats med att få tid för de pedagogiska ämnena och sitt huvudinstrument. Periodvis har det varit ganska jobbigt säger hon. Hon beskriver att hon med åren blivit "bättre på att inse" att hon inte kan lägga ner sin själ i alla ämnen för att det inte finns tid till det och berättar att hon får "slarvgöra uppgifter ibland för att bara se till att bli godkänd". En av de andra studenterna talar också om prioritering på ungefär samma sätt:

Och det krävs väl att man kan gallra lite för att det är ändå så pass belastat att man *måste* kunna se vilket, vilket ska jag prioritera och lägga mer energi på och vilket kan

jag försöka göra med vänstran och klara av ändå så att säga.

Samma student säger att det kanske är så att de ämnen ”man vill lägga tid och fokus på” gärna är de ämnen som blir lidande för att vissa kurser är så tunga och kräver så pass mycket.

4.5.4. Självförtroende

I en av intervjuerna talade studenten mer ingående om självförtroende i samband med att hon berättade att hon känt stort stöd och uppmuntran från sina instrumentallärare. Hon uttryckte att det är lätt hänt att man graderar sig själv lågt på de instrument där man är nybörjare men tillade också att det är så lätt hänt att få en ”dipp” även i de instrument där man är väldigt van. Hon tror att det är en vanlig tendens bland studenterna att känna sig otillräckliga på sitt/sina instrument.

4.5.5. Stress och arbetsbelastning

När det gäller stress så beskriver en av informanterna att han inte blir stressad av t.ex. konserter och uppspelningar men att han kan bli ganska stressad när skrivuppgifter eller dylikt ska lämnas in. Vid våra samtal om stress frågade jag studenterna om de någon gång tänkt tanken att ta uppehåll p.g.a. aspekter kopplade till stress men samtliga berättar att de inte har tänkt så. Dock beskriver alla på olika sätt att de har upplevt en obalans i arbetsbelastning under utbildningen och önskar generellt att det var en jämnare fördelning över hela studietiden. Generellt uttrycks också en önskan om att man som student inte ska läsa så många kurser parallellt. En av studenterna poängterar att hon tycker att upplägget där man läser många kurser parallellt behövs eftersom det som behövs vid instrumentstudier är tid, men säger att hon tror att det faktum att man läser *så* många kurser samtidigt gör att många känner stress. Hon berättar dock att hon inte har upplevt situationen så stressad som hon vet att många av hennes klasskamrater har. Lov- och projektveckorna som gör att de mest intensiva perioderna inte blir så långa gör att hon får andhämtning och inte hinner ”drunkna i allt”, säger hon. Därför upplever hon arbetsbelastningen som rimlig, förutom under vårterminen i årskurs två:

Förutom att alla kurserna går som vanligt så har man den kontinuerliga praktiken som är ett tungt sjuk *och* självständiga arbetet som är ett tungt sjuk. Så vårterminen i tvåan

(...) där är det *för mycket*. Där känner man att man inte hinner, man hinner *inte* öva på sina instrument i den utsträckningen som man vill göra och... där tappar man.

Vidare säger hon att hon har känt av stress under utbildningen men att hon inte har upplevt det som ett stort problem. Hon berättar även om hur hon upplevt att det sociala livet blir lidande p.g.a. den höga arbetsbelastningen i studierna men att hon inte farit så illa av det för att hon var beredd på det.

4.5.6. Musikglädje

När vi pratade om musikglädje och lusten att musicera berättade samtliga studenter som deltog i studien att det överlag inte påverkats varken positivt eller negativt. En av studenterna berättar att hans musikglädje har växt för att han får nya idéer tack vare utbildningen. Han berättar också att han i stressiga perioder inte hunnit "hålla på med det egna" så mycket men att det inte påverkat hans passion för musik. En av de andra informanterna säger att han upplever att "hur mycket han känner för att spela" påverkas av hur belastad han är i skolan. Han berättar att han själv alltid har tyckt att det är roligt med musik, men att han har många runt omkring sig som har tyckt att det kan bli *för mycket*. Han tror att det kan kännas så när det är för mycket "måsten"; "Du måste öva på det här" och "du måste spela igenom de här låtarna till måndag" och att man då till slut kan glömma av att spela det man egentligen vill, men han har inte upplevt det själv. En av informanterna berättar att hon upplever att hennes musikglädje och lusten att musicera i perioder kan påverkas negativt och att hon då kan bli orolig och ifrågasätta varför hon musicerar. Hon berättar att hon egentligen även i de perioderna vet att hon musicerar för att hon älskar det men att det just då kan vara så jobbigt, för att det är mycket eller för att det "går dåligt" och hon inte tycker att hon utvecklas i sitt huvudinstrument. Men hon beskriver också att hon kan få en sådan glädjekick när det går bra och att det positiva överväger. Vidare pratade vi om "toppar och dalar" i musicerandet och hon uttryckte att "musiken precis som allt annat inte bara är gröna skogar".

Samtidigt som jag tror att... för min del i alla fall så kan det nog slå extra hårt då när man tycker att det går dåligt eller när det är kämpigt, för att musiken ligger en så nära hjärtat, liksom. Så då kan det kanske upplevas som att det är riktigt, riktigt jobbigt. Bara för att det är så viktigt för en.

En av studenterna berättar att hennes musikglädje och passion för musiken är lika stor som innan hon började studera vid Musikhögskolan och att den kanske har blivit ännu större i takt med att hon mött nya instrument att spela på under studietiden. Hon tror att hennes nyfikenhet har blivit större och större tack vare det.

Det blir roligare och roligare, jag är som ett barn i sandlådan på nytt på något vis för att musiken har fått en ny dimension för mig.

5. Resultatdiskussion

I detta kapitel analyseras först studiens resultat utifrån Karaseks och Theorells krav- och kontrollmodell (Karasek & Theorell, 1990) och sedan diskuteras de aspekter av musklärläroarutbildningarna som utefter samtalen med intervjupersonerna kan tolkas vara eventuella problemområden. Vidare tas de slutliga reflektioner upp, som jag fått genom arbetet med denna studie.

5.1. Karaseks och Theorells krav- och kontrollmodell som analysverktyg för studiens resultat

På frågan hur intervjupersonerna upplever sin arbetsbelastning i studierna svarade de flesta studenterna som deltog i undersökningen en fyra på skalan mellan ett och fem. De tar samtliga upp att de hade önskat att de inte hade haft så många kurser samtidigt och att arbetsfördelningen över studieåren var jämnare. När jag undrade om de upplever att informationen i utbildningen är tillräcklig svarade samtliga mellan två och tre på skalan. Om man ”översätter” detta till Karaseks och Theorells (1990) krav- och kontrollmodell kan man säga att informanterna generellt upplever relativt höga krav men relativt låg kontroll. Utifrån modellen hamnar den kombinationen närmst kategorin ”high strain jobs”, alltså ”spända” arbeten, som beskrevs närmare i teorikapitlet. I ”Psykosocial miljö och stress” skriver Theorell (2003) att den arbetskategorin är den mest riskfyllda och enligt många forskare ger ökad risk för sjukdom. Detta väcker ju såklart en hel del tankar och oro. Kanske är detta något som bör undersökas grundligare inom utbildningen.

När det gäller stöd i undervisningen såg svaren i ”barometern” mer positiva ut. Det var ganska blandade svar men informanterna var ändå nöjda med de stöd de får i undervisningen som helhet. Gällande den sociala trivseln studiekamrater emellan gav samtliga informanter ett högt betyg, två stycken angav en fyra och två stycken en femma. Karasek och Theorell (1990) och Theorell (2003) betonar i sin teori vikten av socialt stöd och med det i åtanke får jag vidare funderingar gällande den information som framkommit av intervjuerna. Kan det vara så att intervjupersonernas relativt positiva upplevelser när det gäller stöd i undervisningen och väldigt positiva upplevelser kring stöd från studiekamraterna, gör att upplevelsen generellt kring studierna är positiv trots att svaren i ”studentbarometern” visar på hög arbetsbelastning och låg kontroll? Det är nog inte alls omöjligt, tänker jag. Jag minns vad det var som fick mig att orka lite till och kämpa lite till när jag tyckte det var tufft; det var kamraterna.

En parameter som skulle ha kunnat vara mer positiv gällande informanternas upplevelser av stöd i utbildningen är det stöd studenten kan få från universitetets serviceverksamheter. Nilsson-Lindström (2005) skriver i sin rapport att "likaså är studenternas kontakt med universitetets olika serviceverksamheter en del av det sociala nätverk som omger den enskilde studenten" (s. 9). Med tanke på den stödjande funktion dessa verksamheter enligt Nilsson-Lindström (2005) kan ha, är det oroväckande att ingen av intervjupersonerna kände till någon mer av dem än studenthälsan. Hur ska man kunna få hjälp om man inte vet att det finns hjälp att få? Oavsett om studenten någonsin skulle vända sig till någon av verksamheterna eller inte, är det troligt att det kan vara ett stöd för studenten att veta att det finns hjälp att få "utifall att".

5.2. Eventuella problemområden

Två av informanterna tog upp att de upplever att de måste prioritera bland kurserna. Något som kan vara värt att uppmärksamma är att en av dem berättade att hon inte upplever studiesituationen lika pressad som hon vet att många av hennes klasskamrater gör men att hon ändå känner att hon måste prioritera i utbildningen. Den andra informanten uttryckte att hon "insett" att det inte finns tid till att lägga ner "sin själ" i alla ämnen. Hon berättade att hon gör precis vad hon behöver för att bli godkänd i vissa ämnen och att det blir till att "slarvgöra" uppgifter ibland. Det hon beskriver känner jag igen. Jag minns att jag ofta kände så i årskurs ett och två och har också hört flera studiekamrater beskriva liknande känslor. Jag är övertygad om att det i de flesta fall när studenter resonerar som informanten ovan, inte handlar om lathet eller att försöka "smita undan", utan att dagen kom att handla om att "släcka bränder" istället för att ha fokus på att lära sig så mycket som möjligt. Jag frågar mig vad som händer med kunskapen i en sådan situation? Kan man som student ta till sig ny kunskap på samma sätt? Kan man minnas det man lärt sig i samma utsträckning? Hur påverkar det inställningen att lära sig och eventuellt därmed också kunskapen man besitter när man tar sin examen och kommer ut i arbetslivet? Andra aspekter kan vara huruvida en sådan situation kan påverka självkänsla och självförtroende om den innebär att en student ofta känner sig otillräcklig. Det gjorde det för mig, fram tills jag hade accepterat att vara "otillräcklig". En av de två studenterna som pratade om prioritering berättade även att hon tycker att det är svårt att känna sig ledig på sin fritid. Hon beskrev att hon inte tycker att det är jobbigt att ha mycket att göra i skolan men att det blir jobbigt om hon inte kan slappna av när hon kommer hem för att hon tänker på "skolgrejer". Samma student gav informationen gällande olika aspekter i

utbildningen ett medelbetyg. Skulle det kunna vara så att det påverkar hennes känsla av kontroll och att hon skulle ha lättare att släppa tankarna på skolan när hon kommer hem om hon upplevde kontroll gällande studierna i större utsträckning? Nyhaga (2009) skriver som jag beskrev i teorikapitlet t.ex. att höga krav inte påverkar oss negativt när vi gått hem från jobbet men att låg kontroll fortsätter påverka oss även efter arbetsdagens slut och därför är skadligare.

En av informanterna berättade att hon tror att det är vanligt bland musiklärarstudenter att kurserna ”man vill lägga tid och fokus på” är de ämnen som blir ”lidande” och först att bli oprioriterade. Det tror jag med bakgrund av egna erfarenheter och samtal med studiekamrater under studieåren, kan vara ett problem som kan få ganska stora konsekvenser för den enskilde studenten. Det kan vara troligt att de kurser som först ”prioriteras bort” är de kurser där studenten känner sig mest säker på och kan klara av utan att lägga ner så mycket tid, alltså troligtvis huvudinstrumentkurser eller ett annat ämne som ligger henne/honom varmt om hjärtat. Även om studenten blir godkänd i kursen kan man fråga sig vad som händer med utvecklingen i det ämnet och då eventuellt med studentens tankar och upplevelser kring sin musikaliska identitet? En av studenterna tog upp hur lätt hänt det kan vara att få dåligt självförtroende i de instrument där man inte är så van, eller i sitt huvudinstrument. Detta är något som jag tror är vanligt vid den typ av utbildning som musiklärarstudenter genomgår. Under min studietid är det många gånger just självförtroende har kommit upp i samtal studiekamrater emellan och kanske skulle det vara bra om det fanns ett forum för sådana samtal på Musikhögskolan? Om inte i ordinarie undervisningsschema så som temadagar eller liknande. Att bedriva studier och bli bedömd i något som för många är så nära hjärtat som musik är en svår situation och att känna sig trygg i sin musikaliska identitet tror jag är en förutsättning för att må bra under musikhögskoletiden och i sitt fortsatta arbetsliv som musiklärare och musiker.

En av studenterna berättade att hon upplever att nivån är ”för låg” i vissa kurser. Det var tråkigt att höra men vad skulle hänt om den inte var det, tänkte jag? Jag kommer ihåg att jag också kände så i några kurser men minns också att de kurserna blev mina ”vattenhål”. Hur skulle det bli om nivån och därmed kraven skulle höjas i de kurserna om belastningen i övrigt fortfarande var lika stor och studenterna läser lika många kurser parallellt? Ett system där studenten har så många ämnen samtidigt som vid G- och IE-utbildningarna ”kräver” att nivån i vissa kurser inte är så hög, annars blir det en näst intill omöjlig uppgift. Och då kan man

fråga sig om den goda intentionen att utbilda breda musiklärare blir så god i praktiken som den skulle kunna vara. Kan det dessutom vara så att problemet ter sig som en spiral och gamla mönster blir kvar i vissa kurser för att läraren känner på sig att det är osäkert om studenterna kan klara mer belastning?

En av informanterna berättar att han upplever att enskilda lärare i utbildningen "kör sitt eget race" och att det kan resultera i att man som student t.ex. "får alla inlämningar samtidigt". Jag funderar på vad det kan göra med känslan av kontroll? Kanske skulle ett större samarbete lärare emellan vara önskvärt och kunna innebära att t.ex. problematik som kan upplevas kring att man som student studerar många kurser parallellt blir mindre påtaglig? Samma student upplever det godtyckligt när det gäller hur mycket belastning en kurs innebär, säger han. Återigen funderar jag på vad det gör med känslan av kontroll för studenten om man vid terminsstarten får sitt schema där ju antalet timmar står, men ändå inte känner att man kan veta hur mycket arbete det betyder? En av intervjupersonerna berättar att nivåkraven varierar mycket i de olika kurserna beroende på vilken lärare man har och det kan också tänkas påverka studentens känsla av kontroll över sin situation. Något som också tas upp är vad som är en hundra procentig studiegång? Man har ju ingen stämpelklocka och kan ju "egentligen jobba hur mycket som helst", som en av informanterna poängterar. Om man till det lägger tanken om de krav på sig själva och känslan av att "aldrig bli klar" som intervjupersonerna beskrev, så kan man förstå att det inte är en helt lätt situation att tampas med. Därför är det extra viktigt att alla som på något sätt kan påverka studenternas vardag är väl medvetna om deras mångfacetterade situation.

5.3. Slutliga reflektioner

Med hjälp av den kvalitativa intervju metoden har jag fått ta del av informanternas tankar och personliga reflektioner i ämnet som hade varit svåra att nå på annat sätt. Men vid vidare, mer omfattande forskning i ämnet tror jag man skulle vinna på att göra en kvantitativ undersökning, t.ex. i form av en enkät för att kunna samla svar från fler personer än vad som varit möjligt för mig i denna studie. I en studie av större omfattning skulle en kvantitativ enkät-undersökning i kombination med slumpmässiga nedslag av kvalitativa intervjuer vara önskvärd och kunna ge stor inblick i ämnet och mer generaliserbara resultat. Under arbetets gång med studien har jag fått fler och fler tankar och funderingar som jag tycker vore intressanta att undersöka vidare. Vilka samband finns det t.ex. mellan arbetsbelastningen i en

musikutbildning och studentens ”musikglädje” och lust att musicera? Två av de fyra informanterna beskriver i våra samtal på olika sätt att lusten att musicera påverkas av hur belastade de är i utbildningen, även om deras passion för musiken generellt inte förändras. Men vad innebär denna påverkan som de ändå upplevt i perioder för deras förmåga att då tillgodogöra sig utbildningen på bästa sätt? Hur ser det ut på andra musikinstitutioner i Sverige och utomlands? Och hur ser det ut för musiklärare ute i skolorna? Kanske påverkas deras ”musikglädje” av den höga arbetsbelastning som det innebär att vara lärare och hur kan det i så fall göra avtryck i deras undervisning? Självklart blir ju musik också vardag som allting annat och det måste få vara så, något annat kan vi inte begära. Men det kan vara viktigt att prata om den svårighet det kan innebära att studera eller arbeta med något som från början kanske var en hobby. Jag tror att det är viktigt att dessa frågor lyfts och att det finns forum för samtal kring ämnet både i musikutbildningar och i arbetslivet, för att tillsammans sträva efter att musikläraren ska orka och kunna vara den kreativa inspiratören som vi förmodligen alla önskar.

Det är nog så att många av oss som studerar på Musikhögskolan har hamnat där p.g.a. eller kanske snarare *tack vare* kärleken till musiken. Hur skulle man annars ha tålamod att ”hålla på” frågar jag mig med glimten i ögat? Kanske ligger passionen nära galenskapen, vem vet? Min förhoppning är att denna studie på något sätt ska bidra till ökad förståelse och insikt i musiklärarstudentens vardag och att det kan hjälpa någon att i ännu större utsträckning hålla kvar sin passion, eller ”galenskap”. Jag anser att det är av vikt att musiklärarutbildningarna vid Musikhögskolan i Malmö, såväl som vid andra musikinstitutioner, får så stor kunskap och medvetenhet som möjligt kring psykosociala aspekter i den studiemiljö som studenten lever i dagligen. På så sätt kanske vi kan få mer hjälp med att hålla i den ”goa” känslan, så att den drivkraft vi har med oss in i utbildningen bara växer sig starkare och vi sedan kan ta den med oss ut i samhällets kulturliv och inte minst som pedagoger.

6. Referenser

Eile, I. (1997). *Det goda arbetet – den goda stressen*. Lund: Studentlitteratur.

Eklöf, Mats, (n.d.): *Psykosocial arbetsmiljö*

Hämtad 15 November från: <http://www.medgbg.net/fm/pdf/per8/PsykosocialArbetsmiljo.pdf>

Eppler, M & Nelander, B. (1989). *Psykosocial arbetsmiljö i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Karasek, R., & Theorell, T. (1990). *Healthy work: Stress, productivity, and the reconstruction of working life*. New York: Basic books

Kvale, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Nilsson-Lindström, M. (2005). *Studiemiljöer vid Lunds universitet – en undersökning ur ett psykosocialt perspektiv*. Lunds universitet.

Nyhaga, Michael, 2009: *Ny stressteori: Så orsakar låg kontroll sjukdom*

Hämtad 17 November från:

<http://www.suntliv.nu/Amnen/Stress/Artiklar-om-stress/>

[Ny-stressteori-Sa-orsakar-lag-kontroll-sjukdom/](http://www.suntliv.nu/Amnen/Stress/Artiklar-om-stress/Ny-stressteori-Sa-orsakar-lag-kontroll-sjukdom/)

Patel, R & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Theorell, T. (2003) *Psykosocial miljö och stress*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (n.d.) *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat 7 November 2011 från Vetenskapsrådet:

<http://www.codex.uu.se/texts/HSFR.pdf>

Widmark, M. (2005). *Det nya arbetslivet*. IPM - Institutet för psykosocial medicin.

7. Appendix

7.1. Intervjuguide

1. Hur bedömer du din arbetsbelastning i studierna?

1-5, mycket låg – mycket hög

2. Upplever du att du får tillräcklig och tydlig information om utbildningens/kursens mål, uppläggning, innehåll, schema, examination och kursutvärdering?

1-5, inte alls – i hög grad

3. Upplever du att du får tillräcklig feedback under kursens gång och i samband med examination?

1-5, inte alls – i hög grad

4. Upplever du att studieklimatet bland dina kursare är gott och utmärks av samarbete, trygghet, samhörighet, tolerans och respekt?

5. Kan du berätta för mig om hur du upplever din studiesituation?

(Här får studenten möjlighet att beskriva sin studiesituation med egna ord och ta avstamp där han/hon vill)

Vidare frågor och ämnesområden för samtal av mer djupgående karaktär:

Krav

Studiernas svårighetsgrad

Krav på studieprestationer

Upplevs kraven gällande studieprestationer tydliga?

Varifrån upplevs kraven på studieprestationer?

Kontroll

Upplevs informationen tillräcklig för att ge studenten möjlighet att tidsmässigt planera sina studier?

Inflytande i studiernas innehåll
Känslor och tankar om framtiden

Stöd i undervisningen

Hur upplevs studieklimatet i undervisningen från lärarhåll –
(T.ex. om lärarna bidrar till en positiv miljö, ger stöd och ger respons på studiearbetet).
Vilka serviceverksamheter inom universitet känner studenten till?

Stöd från kursare

Frågor kring upplevelser av stöd från kursare i utbildningen,
- knyt an till studentens svar på fråga fyra
Eventuella upplevelser av konkurrens

Övrigt

Trivs studenten i det studieklimat hon/han vistas i?
Eventuella tankar kring och upplevelser av stress under utbildningen
Har studenten någon gång haft tankar på att ta studieuppehåll eller hoppa av utbildningen?
Om ja, varför?
Musikglädje
Upplever studenten att lusten att musicera har förändrats på något sätt, positivt eller negativt?
Om studenten skulle vilja förändra något i sin studiesituation, vad skulle det vara isåfall?